

LBRIS

We know
books

ANNIE
ERNAUX

Cealaltă fiică

Traducere din limba franceză și note de
Mădălina Ghiu

3
TREI

Este o fotografie sepia, ovală, lipită pe cartonul îngălbenit al unui carnet, care înfățișează un bebeluș ridicat pe trei sferturi pe niște perne festonate, puse unele peste altele. E îmbrăcat într-o cămășuță brodată, cu o singură gaică, largă, de care e prinsă puțin în spatele umărului o fundă mare, ca o floare sau ca aripile unui fluture uriaș. Un bebeluș zvelt, nu foarte dolofan, ale cărui picioare depărtate ajung până la marginea mesei. De sub părul castaniu prins într-un moț pe fruntea lui bombată, ochii larg deschiși privesc cu o intensitate aproape lacomă. Brațele lui, deschise ca ale unei păpuși, par să se agite. Zici c-o să sară din clipă în clipă. Sub fotografie, semnătura fotografului — M. Ridel, Lillebonne —, ale cărui inițiale împletite împodobesc și colțul din stânga sus al copertei, foarte murdare, cu marginile ferfenițite.

Când eram mică, credeam — așa trebuie să-mi fi spus cineva — că sunt eu acolo. Nu sunt eu, ești tu.

Mai exista, totuși, o altă fotografie cu mine, făcută de același fotograf, pe aceeași masă, cu părul castaniu prins la fel într-un moț, dar eram bucălată, cu ochii înfundați într-o față rotundă, cu o mână între coapse. Nu-mi amintesc să fi fost intrigată de diferența evidentă dintre cele două fotografii.

În preajma Zilei Tuturor Sfinților mă duc la cimitirul din Yvetot să pun flori pe cele două morminte. Pe cel al părinților și pe al tău. De la un an la altul uit unde se află, dar le găsesc orientându-mă după crucea înaltă și foarte albă, vizibilă de pe aleea centrală, care este deasupra mormântului tău, chiar lângă al lor. Pun pe fiecare câte o crizantemă de altă culoare și câteodată pe al tău câte o floare de erica, iar ghiveciul îl înfig în pietrișul jardinierei, săpat special la poalele lespezii.

Nu știi dacă ne gândim mult în fața mormintelor. În fața celui al părinților, zăbovesc o clipă. De parcă le-aș spune „iată-mă“ și le-aș povesti cum evoluasem în ultimul an, ce făcusem, ce scrisesem, ce speram să scriu. Apoi trec la al tău, în dreapta,

mă uit la stelă, citesc de fiecare dată inscripția cu litere mari, aurii, prea strălucitoare, refăcute grosolan în anii '90 peste cele vechi, mai mici, devenite ilizibile. Din proprie inițiativă, mărmurarul a șters jumătate din inscripția inițială, hotărând să lase sub nume și prenume doar această singură mențiune, cu siguranță pentru că a considerat-o esențială: „A murit în Joia Mare 1938“. Asta m-a șocat și prima dată când ți-am văzut mormântul. Ca dovada săpată în piatră a alegerii făcute de Dumnezeu și a sfințeniei tale. De douăzeci și cinci de ani de când vin la morminte, nu am niciodată nimic să-ți spun.

După starea civilă, ești sora mea. Ai același nume de familie ca mine, numele meu „de fată“, Duchesne. În livretul de familie, aproape ferfenițit, al părinților, la rubrica Nașterea și Decesul copiilor rezultați din căsătorie, apărem una sub alta. Tu, deasupra, cu două ștampile de la primăria Lillebonne (Seine-Inférieure), eu, cu una singură — pentru mine, rubrica decesului se va completa într-un alt livret oficial, cel care atestă faptul că am creat o familie, cu alt nume.

Dar tu nu ești sora mea, nu ai fost niciodată. Nu ne-am jucat, nu am mâncat și nu am dormit împreună. Nu te-am atins niciodată, nu te-am sărutat. Nu

știu ce culoare au ochii tăi. Nu te-am văzut nicio dată. Ești fără corp, fără voce, doar o imagine plată în câteva fotografii alb-negru. Nu am nicio amintire cu tine. Când m-am născut, erai deja moartă de doi ani și jumătate. Ești copilul Domnului, fetița invizibilă despre care nu vorbeam nicio dată, cea absentă din toate conversațiile. Secretul.

Tu ai fost mereu moartă. Ai intrat moartă în viața mea în vara când aveam zece ani. Născută și moartă într-o poveste, ca Bonnie, fetița lui Scarlett și Rhett din *Pe aripile vântului*.

Povestea se petrece în vacanța din 1950, ultima vară de jocuri nesfârșite, de dimineața până seara, între verișoare, câteva fete din cartier și fete de la oraș, aflate în vacanță la Yvetot. Ne jucam de-a vânzătoarele, de-a oamenii mari, ne făceam case în numeroasele anexe ale curții părinților, din rafturi pentru sticle, cutii de carton și haine vechi. Cântam pe rând, cățărare pe leagăn, *Il fait bon chez vous Maître Pierre* și *Ma guêpière et mes longs jupons*¹, ca la concursurile muzicale de la radio. Plecam pe furiș ca să culegem dode. Părinții le interziceau băieților

1. *Ce bine-i la tine, jupâne Pierre* și *Corsetul și juupoanele mele lungi*. Cântece de varietate din anii '40-'50 ai secolului XX.

să se joace cu noi sub pretextul că preferau jocurile violente. Seara ne despărțeam, murdare ca niște porci. Mă spălam pe brațe și pe picioare, bucuroasă că o iau de la capăt a doua zi. În anul următor, fetele vor fi toate prin alte locuri sau certate între ele, eu mă voi plictisi și nu voi face decât să citesc.

Aș vrea să continui să descriu vacanța aceea, să mai amân. Dacă spun povestea acestei povești, asta va însemna să pun capăt vagului experienței trăite, ca și cum m-aș apuca să dezvolt un film păstrat într-un dulap timp de șaizeci de ani și nicio dată imprimat pe hârtie fotografică.

Este duminică, după-amiaza târziu, în capul străzii înguste care trece prin spatele cafenelei și a băcăniei părinților mei, Rue de l'École, care și-a luat numele de la o grădiniță privată care ar fi existat acolo la începutul secolului, lângă grădina de trandafiri și dalii, protejată de un gard înalt care se întinde de-a lungul zidului deasupra unui terasament acoperit cu buruieni. Pe cealaltă parte, un gard viu des și înalt. De ceva vreme, mama e prinsă într-o conversație animată cu o tânără din Le Havre care își petrece vacanța cu fetița ei de patru ani la socri,

familia S., care locuiesc cam zece metri mai încolo pe Rue de l'École. Fără îndoială, mama a ieșit din magazin, care pe atunci nu se închidea niciodată, ca să mai stea la taclale cu clienta ei. Mă joc lângă ele de-a prinselea cu fetița, pe care o cheamă Mireille. Nu știi ce m-a pus în gardă, poate că vocea mamei a coborât brusc. Am început s-o ascult ținându-mi respirația.

Nu-i pot reda povestea, doar substanța ei și propozițiile care au străbătut toți anii aceștia până astăzi, care s-au răspândit într-o clipă de-a lungul întregii mele vieți de copil ca o flacăra tăcută și fără căldură în timp ce eu continuam să țopăi și să mă învârt pe lângă ea, cu capul plecat ca să nu trezesc vreo bănuială.

[Aici, mi se pare că vorbele scot la iveală o zonă crepusculară, mă înhață și s-a terminat.]

Ea spune că au mai avut o fiică în afară de mine și că a murit de difterie la șase ani, înainte de război, la Lillebonne. Descrie excrescențele din gât, sufocarea. Spune: „a murit ca o mică sfântă“

repetă cuvintele pe care i le-ai spus tu înainte să mori: „mă duc să îi văd pe Sfânta Fecioară și pe bunul Isus“

spune „soțul meu a înnebunit“ când s-a întors de la serviciu, de la rafinăriile din Port-Jérôme, și te-a găsit moartă

spune că „nu este la fel ca atunci când îți pierzi partenerul“

spune despre mine că „ea nu știe nimic, nu am vrut s-o întristăm“

La sfârșit, spune despre tine că „era mai bună decât astălaltă“

„Astălaltă“ sunt eu.

Scena în care e spusă povestea nu s-a schimbat cu nimic mai mult decât se schimbă o fotografie. Văd exact poziția celor două femei pe stradă, una față de cealaltă. Mama în halat alb, ștergându-se din când în când la ochi cu batista. Silueta tinerei, mai elegantă decât clienții obișnuiți, într-o rochie deschisă la culoare, cu părul pieptănat pe spate și prins într-un coc jos, cu chipul oval plăcut. (Prin prelevarea spontană pe care memoria o realizează în multitudinea de ființe întâlnite pentru a le potrivi unele cu altele, ca pe niște cărți de joc de aceeași culoare, o confund acum cu directoarea unei tabere de vară în care am fost monitoare, la Ymare, lângă Rouen, în 1959, al cărei totem era Furnica și care se îmbrăca în alb și bej.)